

Misionářská činnost jezuitů na rozhraní dnešní Paraguaye, Argentiny a Brazílie začala roku 1608, kdy byl tento řád pověřen, aby na území španělské provincie Paraguay přivedl domorodce ke katolické víře a k podřízenosti koruně. Vznikly tak první ochranné vesnice – redukce (reducciones). Byly to samosprávné jednotky, v nichž místní Indiáni, Guaraniové, žili pod světským a duchovním vedením mnichů.

Otrokáři a epidemie

Prvními rivaly jezuitů se v této oblasti stali portugalsí lovci otroků z okolí Sao Paula, kteří mnoho obyvatel redukcí odvěkli do otroctví. Jezuité na tuto skutečnost reagovali přesunutím místa působení z východní Paraguaye do blízkosti dnešního argentinského města Posadas. Vzniklo tak 30 misijních stanic (8 v Paraguai, 7 v Brazílii a 15 v Argentině) obývaných ve dvacátých letech 17. století více než 150 tisíci domorodními obyvateli.

Lovci otroků však nepředstavovali jediné nebezpečí. Fyzické soustředění Indiánů způsobilo, že se mezi nimi epidemicky šířilo množství evropských chorob, proti kterým neměli přirozenou obranu. Jen v letech 1717 – 1719 zemřela na následky epidemie asi šestina tehdejší populace shromážděné v misích.

Více než jeden a půl století trvající období přítomnosti jezuitů v této části jihoamerického kontinentu skončilo odchodem řádu v roce 1767 poté, co se Španělé začali obávat, že moc tohoto „státu ve státě“ by mohla překročit únosnou mez.

Směs baroka a umění Indiánů

Samotná organizace jezuitských misijních stanic byla téměř identická se španělskou světskou místní správou. Jezuité převzali systém centrálního náměstí s pravoúhlou navazujícími ulicemi, ale budovy obklopující náměstí měly spíše náboženský charakter – kostel, prostory pro mnichy, učebny, knihovny (od roku 1704 bylo dokonce v ochranných vesnicích

Jezuitské misie v zemi Guaraníů



FOTO: MARTIN ŠVÁB

vytištěno několik knih v jazyce guaraní). Tento systém je nejvíce patrný v San Ignacio Miní, nejlépe zachovalé misijní stanici na argentinském území. Centrem této misijní vesnice byl obrovský (74 m dlouhý a 24 m široký) kostel z červeného pískovce navržený italským jezuitským architektem Jua-

nem Brasanellim. V těsné blízkosti kostela vyzdobeného sochami indiánských umělců se nacházel hřbitov a celý mnichů. Komplex tvořily ještě učebny, kuchyně, jídelna, dílny a vězení. Všechny ostatní strany velkého náměstí (Plaza de Armas) lemovala obydlí pro Indiány. Architektura redukce San Ignacio

Miní se řadí ke stylu známému jako baroko guaraní (směsice evropského baroka a primitivního indiánského umění).

Společné hospodaření

Ekonomika redukcí byla založena z větší části na zemědělství. Indiáni pěstovali zemědělské plodiny pro vlastní potřebu (kukuřici, sladké brambory a maniok), ale současně pracovali na společných polích misie. Nejdůležitější užitkovou rostlinou byla yerba mate (základ dodnes velmi oblíbeného nápoje v Argentině, Uruguayi, Paraguai či Brazílii), ale také bavlna, citrusové plody a tabák. Uvnitř ochranných vesnic se pěstovalo množství zeleniny – zejména mrkev, rajčata, fazole, hrách, ředkev a řepa. Za hradbami se chovala hospodářská zvířata. V době, kdy byli jezuité donuceni opustit misie, mělo např. San Ignacio Miní 3200 obyvatel, kolem 35 tisíc kusů hovězího dobytka a více než 6 tisíc ovcí a koz.

Jezuité dohlíželi na každodenní život v misích, určovali oděv, vyučovali (zejména španělštinu a katolické náboženství, ale také hudbu a literaturu) a vychovávali řemeslníky i umělce (např. tesař, truhlář, malíř, sochař, zedník, zlatník, krejčí, tkadlec, pekař či řezník). Po vynuceném odchodu misionářů však misie přešly pod správu španělské koruny a záhy byly opuštěny. Skončil tak stošedesátiletý „socialistický“ experiment, kdy se misijní bohatství rovnoměrně dělilo, vzkvěťalo náboženství, vzdělanost i umění – utopický ostrov pokroku ve věku monarchií a otrokářského systému. Stavby z červeného pískovce zarostly pralesem a byly znovu objeveny a částečně zrekonstruovány až ve 20. století. ●

MARTIN ŠVÁB

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Zříceniny misijních stanic San Ignacio Miní, Santa Ana, Nuestra Señora de Loreto a Santa María la Mayor v okolí města Posadas na severovýchodě Argentiny a São Miguel das Missoes v blízkosti města Santo Angelo na jihozápadě Brazílie byly, jakožto důležité svědectví o misionářské činnosti jezuitů v oblasti Río Uruguay, zapsány na Seznam světového kulturního dědictví pod záštitou UNESCO v letech 1983 – 1984.

